

li.remissvar@regeringskansliet.se
li.dl@regeringskansliet.se.

Remissvar betänkandet Animalieproduktion med hög konkurrenskraft och gott djurskydd (SOU 2024:56), dnr LI2024/01638

Linköpings universitet (LiU) har beretts tillfälle att yttra sig över Landsbygds- och infrastrukturdepartementets remittering av betänkandet Animalieproduktion med hög konkurrenskraft och gott djurskydd (SOU 2024:56), dnr LI2024/01638.

LiU avstyrker förslaget avseende gott djurskydd i remitteringen av betänkandet Animalieproduktion med hög konkurrenskraft och gott djurskydd.

En utförlig motivering avseende frågan om djurskydd bifogas i det av professor Per Jensen utarbetade svaret.

Handläggningen av beslutet

Beslut om detta yttrande har fattats av rektorsrådet för särskilda forskningsfrågor Per Dannetun.

Sändlista:

Universitetsledningen
Universitetsdirektörens ledningsgrupp
Dekan vid Tekniska fakulteten Johan Ölvander
Prefekten vid Institutionen för fysik, kemi och biologi Thomas Danielsson
Internrevisionen
Berörda lokala fackliga organisationer
Innehållsproduktionsenheten
Dokument- och arkivenheten

Animalieproduktion med hög konkurrenskraft och gott djurskydd (SOU: 2024:56)

Detta remissvar är koordinerat och utformat för Linköpings universitet av Per Jensen, professor i etologi, tidigare ledamot och ordförande för EU-kommisionens vetenskapliga kommitté för djurskydd och djurhälsa (SCAHAW).

Sammanfattning

Vi menar att utredningen inte har följt sina direktiv, som uttryckligen anger att den ska ”undersöka möjliga åtgärder...för att med bibehållna högt ställda djurhållningskrav stärka konkurrenskraften för svensk livsmedelsproduktion samt undersöka möjliga åtgärder för att stärka djurskyddet inom EU och globalt”. Utredningen lämnar två konkreta förslag till ändringar i djurskyddsförordningen, varav åtminstone ett står i strid med utredningens direktiv.

- ***Förslaget att ta bort kravet på bete sommartid för mjölkkor riskerar att väsentligt försämra svenskt djurskydd.***

Vidare föreslås en rad andra åtgärder som antingen kräver noggrannare överväganden (att tillåta virtuella stängsel), eller direkt riskerar att försämra rådande djurskydd, t ex lättnader i förprovning av djurstallar, minskad tillsyn och förenklingar i djurägares egen medicineringsrätt.

Direktiven och deras tolkning

Direktiven från regeringen är tydliga i att utredningens uppdrag är att föreslå åtgärder med bibehållna högt ställda djurhållningskrav och att undersöka möjliga åtgärder för att stärka djurskyddet inom hela EU (och globalt). Det är uppenbart att man inte har följt dessa direktiv. Förslaget om slopat beteskrav är direkt i strid med detta, och andra förslag är antingen prematura och otillräckligt utvärderade (att tillåta virtuella stängsel) eller riskerar att direkt försämra djurvälfaerden (lättnader i förprovningsskrav, minskad tillsyn). Inte heller har utredningen presenterat några förslag om hur djurskyddet kan stärkas internationellt och vad Sverige kan spela för roll i detta.

Det är mycket anmärkningsvärt att fyra av utredningens expertledamöter, samtliga med goda insikter i djurskyddsfrågor, lämnat särskilda yttranden där de inte ställer sig bakom utredningens slutsatser och förslag. Ett av dessa yttranden kommer från Jordbruksverkets djurskyddschef, en person med mycket central inblick i svenskt djurskydd och även övriga tre yttranden är från personer med tunga poster inom svensk djurhållning och djurskydd. Detta tyder på att utredaren inte tagit tillräcklig hänsyn till uppfattningarna hos de djurskyddsexperter som ingått i arbetet och valt att tolka direktivet på ett sätt som strider mot dess innebörd.

Effekter av slopande av beteskrav

Förslaget om att slopa kravet på bete sommartid för mjölkkor som hålls i lösdrift har rönt stor uppmärksamhet eftersom detta är en av de unika bestämmelser som placerar Sverige i en internationell topposition vad gäller djurskydd. Det anses också allmänt vara ett viktigt försäljningsvärde för svensk mjölk och mejeriprodukter, vilket framhålls i de särskilda yttrandena. Det finns alltså en risk att slopandet av beteskravet kommer att minska konsumenternas intresse för att köpa svenska livsmedel och därmed skada svensk mjölkproduktion, en aspekt som utredningen inte tillräckligt beaktat.

Den viktigaste invändningen mot förslaget är ändå att det finns ett övertygande vetenskapligt stöd för att bete gynnar kornas hälsa och välmående. EFSA:s vetenskapliga råd för djurhälsa och djurvälstånd publicerade så sent som 2023 en omfattande rapport om djurvälstånd hos nötkreatur, vari man slår fast att bete gynnar kors hälsa och välfärd jämfört med inomhushållning året runt (EFSA 2023). Denna kommitté består av några av Europas främsta forskare inom djurvälstånd och rapporten grundas på en omfattande litteraturgenomgång.

Det finns flera andra vetenskapliga rapporter som är entydiga i samma riktning. Arnott, Ferris & O'Connell (2017) baserar sina slutsatser på en genomgång av omkring 200 vetenskapliga artiklar och kommer fram till att bete minskar riskerna för hälta och klövsjukdomar, benskador, mastit, livmoderssjukdomar och mortalitet. Det betyder alltså att förtida död riskerar att öka vid ständig inomhushållning av kor. Crump et al (2019) samt von Keyserlingk et al (2017) fokuserade sina studier på beteendenaspekterna och konstaterade att bete inte bara är något kor är starkt motiverade för utan också något som förbättrar en rad olika beteendeparametrar, som t ex synkronisering och lokomotion.

Från ett svenskt perspektiv publicerades 2015 en litteraturgenomgång av Ingvar Ekesbo, professor emeritus vid SLU (Ekesbo 2015). Baserat på 97 referenser drar han slutsatsen att betesdrift är förenat med lägre frekvenser (jämfört med ständig inomhushållning) av extremitetslidanden, acetonemi, spentramp, mastit, mortalitet, samt i förtid utslagna kor. Vidare är fertiliteten bättre hos kor i betesdrift. Till skillnad från de ekonomiska antaganden som görs i utredningen beräknar Ekesbo att de samlade effekterna av ökad sjuklighet och mortalitet samt lägre fertilitet medför en årlig ekonomisk förlust på ca 3 000 kr per ko vid ständig inomhushållning.

Sammantaget är det vetenskapliga stödet överväldigande för att hävda att ett slopat beteskrav riskerar att medföra allvarligt försämrade djurhälsa och djurskydd, möjligen också försämrade lönsamhet för producenterna.

Det är också viktigt att koppla beteskravet till effekter på biologisk mångfald. En omfattande metastudie visar att betande nötkreatur har en positiv effekt på biodiversiteten i många trofiska lager, dvs såväl bland primärproducerande växter som djur på olika nivåer i näringsväven (Filazzola et al 2020). Studier från ett nordamerikanskt perspektiv lyfter också betets viktiga roll för ett uthålligt lantbruk, bl a genom positiva effekter på jordsammansättning och kolinlagring (Grandin, 2022).

Utredningen anför att ett slopande av lagkravet på bete är en förutsättning för att svenska mjölkproducenter ska kunna få del av EU-stöd för betesdrift. Här saknas det analys av hur realistiskt detta antagande är och i utredningen finns heller ingen statistik över hur sådana stöd fördelas inom det nuvarande systemet. Vi har sökt information men inte kunnat hitta något som kan verifiera i vilken mån sådant stöd faktiskt utgår i dag och hur stor chansen skulle vara för att svenska producenter skulle få del av ett sådant system.

Övriga synpunkter

Vad gäller virtuella stängsel ser vi en möjlig potential i sådana för framtiden, men betonar att vi i nuläget har för lite kunskap om djurskyddskonsekvenserna av att använda sådana. Utvärderingar av detta pågår och i avvaktan på resultaten av det är det prematurt att i nuläget föreslå att sådana får användas. Här behövs mer kunskap om hur snabbt kor lär sig hantera sådana stängsel jämfört med de elstängsel som används i dag och hur korna reagerar på själva inlärningsprocessen.

Oavsett den eventuella påverkan på djurvälfaerden under inlärnning av virtuella stängsel verkar det troligt att sådana kommer att öka risken för rovdjursangrepp, något utredningen i andra sammanhang omnämner som ett allvarligt djurskyddshot. Vi menar att man då borde ha utrett och föreslagit ett ökat ekonomiskt stöd till producenter för att underlätta användandet av rovdjurssäkra stängsel.

Utredningen har i allt väsentligt förbigått direktivets instruktion om förslag som förbättrar djurskyddet på EU-nivå och globalt. Här hade vi önskat mer offensiva förslag. Exempelvis är det, med tanke på de stora vinsterna i djurvälfaerd, rimligt att utsträcka kravet på sommarbete från att bara gälla mjölkkor till att även omfatta tjurar och ungdjur. Man har inte heller berört problemet med att en stor del av importerade mejeriprodukter framställts med en djurhållning som inte är i linje med nuvarande svensk lagstiftning. Här kunde man ha utrett möjligheterna att ställa krav på djurhållning vid import och försäljning, exempelvis i samband med offentlig upphandling. Möjligheten för direkta påtryckningar mot resten av EU om att höja djurskyddskraven (i stället för att utgå från att vi i Sverige behöver sänka våra) kunde också ha utretts. Exempelvis återfinns djurvälfaerd inte som ett eget mål i FN:s hållbarhetsmål vilket utredningen kunde ha pekat på och använt som argument för att underlätta att Sverige sätter tryck på andra länder för att höja sina djurskyddskrav. Potentialen att utnyttja den gemensamma jordbrukspolitiken, CAP, har inte heller utretts som en möjlighet att öka lönsamheten parallellt med djurvälfaerden.

Det saknas också en ordentlig utredning av varför vi i Sverige har sett en utslagning av (framför allt mindre) mjölkproducenter och möjliga vägar för att motverka det. Uppenbart är lönsamheten i mindre besättningar begränsad och det har lett till en koncentration till större anläggningar. Dessa är ofta byggda på platser där det saknas möjligheter till bete för korna, vilket gör att man borde utreda möjligheten att via subventioner eller andra interventioner öka lönsamheten för mindre producenter. Krasst uttryckt bör man rimligen inte bygga mjölkstall på platser där man inte kan tillgodose djurens behov av bete. Här vore det rimligt att utöka kraven på förprovning av nyproduktion (tvärtemot utredningens förslag om att minska dem) och inkludera möjligheten att tillgodose beteskravet i denna förprovning.

Referenser

- Arnott, G., Ferris, C. P., & O'Connell, N. E. (2017). Review: welfare of dairy cows in continuously housed and pasture-based production systems. *animal*, 11(2), 261-273. doi:10.1017/S1751731116001336
- Crump, A., Jenkins, K., Bethell, E. J., Ferris, C. P., & Arnott, G. (2019). Pasture Access Affects Behavioral Indicators of Wellbeing in Dairy Cows. *Animals (Basel)*, 9(11). doi:10.3390/ani9110902
- EFSA AHAW Panel (2023). Scientific Opinion on the welfare of dairy cows. *EFSA Journal* 2023;21(5):7993, 177 pp.
<https://doi.org/10.2903/j.efsa.2023.7993>
- Ekesbo, I. (2015). Sommarbete för mjölkkor – hälsotillstånd, fertilitet, mjölkavkastning, ekonomi. Svensk Veterinärtidning, nummer 8-9, 11-18.
- Filazzola, A., Brown, C., Dettlaff, M. A., Batbaatar, A., Grenke, J., Bao, T., . . . Cahill, J. F., Jr. (2020). The effects of livestock grazing on biodiversity are multi-trophic: a meta-analysis. *Ecol Lett*, 23(8), 1298-1309. doi:10.1111/ele.13527
- Grandin, T. (2022). Grazing Cattle, Sheep, and Goats Are Important Parts of a Sustainable Agricultural Future. *Animals (Basel)*, 12(16). doi:10.3390/ani12162092
- von Keyserlingk, M. A. G., Amorim Cestari, A., Franks, B., Fregonesi, J. A., & Weary, D. M. (2017). Dairy cows value access to pasture as highly as fresh feed. *Scientific Reports*, 7, 44953. doi:10.1038/srep44953

Signature page

This document has been electronically signed
using eduSign.

eduSign